

Sygn. akt I ACa 451/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Danuta Mietlicka
Sędzia:	SA Ewa Popek
Sędzia:	SO del. do SA Ewa Mierzejewska (spr.)
Protokolant	sekr. sądowy Maciej Mazuryk

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2014 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa R. P. (1)

przeciwko (...) S.A. w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia

28 lutego 2014 r. sygn. akt I C 471/13

I. oddała apelację;

II. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda R. P. (1) kwotę 1800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania odwoławczego.

Sygn. akt I ACa 451/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 lutego 2014 roku Sąd Okręgowy w Zamościu zasądził od (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz R. P. (1) kwotę 50.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 czerwca 2013 roku i kosztami postępowania w kwocie 2.400 złotych oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne:

Syn R. P. (1) – R. P. (2) w dniu 29 września 2005 roku, będąc pasażerem samochodu marki M. (...) kierowanego przez M. Z. uczestniczył w wypadku drogowym w miejscowości R.. W wyniku zderzenia pojazdów doznał złamania kości czaszki, krwawienia podtwardówkowego i podpajęczynówkowego do komór mózgowych, zranienia tkanki mózgu w konsekwencji czego nastąpił jego zgon. Sprawca wypadku został uznany winnym popełnienia przestępstwa z art. 177§1 i §2 kk. W dniu 7 marca 2013 roku powód wystąpił do ubezpieczyciela o wypłatę zadośćuczynienia w kwocie 130.000

złoty. Pozwany odmówił wypłaty żądanej kwoty stwierdzając brak podstaw prawnych do uwzględnienia żądania. R. P. (2) w chwili śmierci miał 24 lata, mieszkał razem z rodzicami i dwiema siostrami w rodzinnym domu w miejscowości A.. Był kawalerem, miał ukończoną szkołę podstawową. Posiadał gospodarstwo rolne o łącznej powierzchni ponad 7ha, które otrzymał na podstawie umowy darowizny z dnia 26 lutego 1999 roku. W jego prowadzeniu pomagali mu rodzice. Dochód z gospodarstwa służył dla całej rodziny. Syn pomagał finansowo rodzicom oraz rodzeństwu. Jego śmierć była dla powoda traumatycznym przeżyciem. Powód wiązał z synem swoje plany na przyszłość, liczył na jego wsparcie oraz opiekę w podeszłym wieku. Świadczy o tym decyzja o przekazaniu mu własności rodzinnego gospodarstwa rolnego i przyuczanie do pracy w tym gospodarstwie. Powód wraz z żoną o wypadku syna i jego tragicznej śmierci dowiedział się od funkcjonariuszy miejscowej Policji. Gdy dotarł do szpitala, do którego syn został przewieziony, R. P. (2) już nie żył. Śmierć syna przeżywał i przeżywa w osamotnieniu. Nie potrafi uzewnętrzniać swoich przeżyć, uskarżać się do innych osób. Źródła swoich późniejszych problemów zdrowotnych, tj. podwyższonego ciśnienia, a następnie udaru powód upatruje w tych przeżyciach. W świetle opinii biegłego, którą Sąd Okręgowy uznał za wiarygodną, przeprowadzone badanie powoda daje podstawy do przyjęcia, że stopień przeżywania i sposób funkcjonowania powoda po śmierci syna nie odbiegał od typowego przebiegu reakcji żałoby. W jego aktualnym stanie zdrowia psychicznego, tj. po upływie blisko ośmiu lat od tragicznego zdarzenia biegły stwierdził symptomy zaburzeń depresyjnych o umiarkowanym natężeniu. Jednocześnie jest to skutek pogorszenia się ogólnego stanu zdrowia powoda, niewydolności fizycznej, pogorszenia jego sytuacji materialnej. Natomiast stan zdrowia somatycznego powoda, w tym stwierdzona dyskopatia, zespół korzeniowy, nadciśnienie, zaburzenia rytmu serca nie mają związku przyczynowo – skutkowego z przeżyciami związanymi ze śmiercią syna. Biegły za zasadne i celowe uznał skorzystanie przez R. P. (1) z pomocy psychologicznej w formie wsparcia lub psychoterapii.

Sądu Okręgowy uznając zasadność powództwa wskazał na utrwalone obecnie orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, w świetle którego w stanach faktycznych powstałych przed dniem 3 sierpnia 2008 roku osoby bliskie mogą dochodzić roszczeń o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 kc i 23 kc oraz 24 kc.

Śmierć dziecka, która była następstwem deliktu w sposób istotny odbiła się w sferze psychicznej powoda. Utracił on jedynego syna, w którym pokładał wiele nadziei, z którym był bardzo zżyty, kochał go oraz wspólnie z nim pracował w gospodarstwie domowym i rolnym. Powód nie musiał troszczyć się o środki finansowe na zaspokajanie bieżących potrzeb rodziny, bowiem dostarczał tych środków syn R. z własnego gospodarstwa rolnego. Wskutek tragicznego zdarzenia nastąpiło nie tylko zerwanie bliskich relacji rodzinnych powoda z synem, ale również utrata stabilizacji życiowej, w tym materialnej, jaką powód wraz z żoną i babką zmarłego R. stworzyli przenosząc na niego własność całego rodzinnego gospodarstwa rolnego. Powód tłumił stan żałoby w sobie, unikał ludzi, żył w osamotnieniu. Zamknął się w swoim przeżywaniu i stan taki trwa do dziś.

Za negatywne radykalne skutki zmian w życiu powoda związane ze śmiercią syna odpowiedzialność ponosi ubezpieczyciel – (...) SA w W.. W ramach odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych obowiązany jest naprawić także szkodę niematerialną poniesioną przez osobę bliską poszkodowanemu, która zmarła w następstwie wypadku.

Sąd Okręgowy przywołał stanowisko Trybunału Europejskiego mówiące o obowiązkowym objęciu w ramach ubezpieczenia prawa do zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej, która zginęła w wypadku drogowym o ile zadośćuczynienie jest przewidziane z tytułu odpowiedzialności cywilnej ubezpieczonego przez właściwe dla sporu prawo krajowe. W dacie zdarzenia w dniu 29 września 2005 roku polskiemu ustawodawcy znana była instytucja zadośćuczynienia, tym samym treść art. 448 kc w powiązaniu z treścią art. 24 kc i wiążącą sprawcę szkody z pozwanym ubezpieczycielem umową stanowią podstawę odpowiedzialności pozwanego. Prawo do życia w rodzinie oraz związanego z nim utrzymywania więzi osobistych i emocjonalnych z członkami rodziny należy zaliczyć do kategorii podlegających ochronie dóbr osobistych w rozumieniu art. 23 kc, a naruszenie tego dobra skutkuje odpowiedzialnością na zasadach ogólnych z art. 24 kc. W ocenie Sądu I instancji w realiach niniejszej sprawy sumą odpowiednią rekompensującą powodowi jego ból i cierpienie spowodowane utratą syna, zerwaniem więzi rodzinnych i naruszeniem prawa do życia w rodzinie jest kwota 50 000 złotych.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał przepisy art. 448 kc w związku z art. 23 kc i art. 24 kc. O odsetkach orzekł na podstawie art. 481 kc, wskazując, iż żądanie odsetek od daty zdarzenia wywołującego szkodę, tj. od 29 września 2005 roku jest nieuprawnione. Powód nie realizował swoich uprawnień na drodze sądowej przez blisko 8 lat dlatego też nie można przyjąć by pozwany był w zwłoce w wypłacie zadośćuczynienia przez cały okres od daty wypadku drogowego do daty wytoczenia powództwa. O kosztach procesu orzekł w trybie art. 98 kpc. Uwzględniając, że powód wygrał sprawę w znacznej części obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda całości poniesionych przez niego kosztów procesu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł pozwany. Zarzucił:

- naruszenie art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i 24 §1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis ten stanowi podstawę do żądania przez osoby bliskie zmarłemu, zadośćuczynienia w związku z jego śmiercią w wypadku drogowym,

- naruszenie prawa materialnego zawartego w art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu odpowiedzialności pozwanego za krzywdę powoda wynikającą ze śmierci R. P. (2) wskutek wypadku komunikacyjnego w dniu 29.09.2005 roku, a także zasądzenie na jego rzecz z tego tytułu zadośćuczynienia w kwocie 50 000,00 zł,

- naruszenie przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) przez niewłaściwe zastosowanie tego przepisu do odpowiedzialności pozwanego względem powoda z tytułu zawartej umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC sprawcy wypadku.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a także w oparciu o te ustalenia zastosował właściwe przepisy prawa materialnego. Trafnie więc i bez naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa, zasądził na rzecz powoda zadośćuczynienie.

Apelacja pozwanego nie kwestionuje tych ustaleń dokonanych w oparciu o wywołaną w sprawie opinię biegłego psychologa, który wskazał, że powód bardzo mocno przeżył śmierć syna (wystąpiły u niego symptomy zaburzeń depresyjnych) i stan ten, pomimo upływu ośmiu lat od śmierci syna, nadal występuje. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podziela wszystkie szczegółowe ustalenia i wnioski Sądu I instancji i uznaje je za własne. Również kwotę zadośćuczynienia zasądzoną w zaistniałym stanie faktycznym uznaje za umiarkowaną.

Skarżący kwestionuje natomiast w apelacji dopuszczalność roszczenia powoda co do zasady. Wbrew tym zarzutom Sąd I instancji nie dopuścił się naruszenia art. 24 § 1 kc w związku z art. 448 kc w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 sierpnia 2008 roku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego od 2010 roku utrwalone jest jednolite stanowisko, iż spowodowanie śmierci, deliktem sprzed dnia 3 sierpnia 2008 roku może stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadnia przyznanie im na podstawie art. 24 §1 kc w związku z art. 448kc zadośćuczynieniu (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 roku w sprawie sygn. akt III CZP 67/12, OSNC 2013, z. 4, poz. 45 i tam powołane wcześniejsze orzeczenie Sądu Najwyższego oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 roku w sprawie sygn. akt II CZP 93/12, OSNC 2013, z. 7-8, poz. 84). Sąd Apelacyjny aprobuje ten pogląd prawny, który pozostaje w zgodzie z celem i charakterem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej jak też aktualną tendencją do udzielania jak najszerszej ochrony prawnej osobom, które poniosły szkodę w związku z ruchem pojazdów mechanicznych. Ma on także odzwierciedlenie w bogatym dalszym orzecznictwie, w tym powołanym przez Sąd Okręgowy w motywach zaskarżonego wyroku.

Odnosząc się do zarzutu skarżącej dotyczącego braku podstaw do domagania się zadośćuczynienia z tytułu ochrony dóbr osobistych wobec treści przepisu art. 34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) również należy wskazać na ugruntowaną linię orzecniczą Sądu Najwyższego, która stwierdza, iż powołany przepis art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach nie wyłącza z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc . Stanowisko takie Sąd Najwyższy konsekwentnie prezentował poczynając od uchwał z dnia 22 października 2010 roku w sprawie sygn. akt III CZP 76/10 i z dnia 13 lipca 2011 roku w sprawie III CZP 32/11 oraz wyroku z 14 stycznia 2010 roku w sprawie sygn. akt IV CSK 307/09 poprzez kolejne orzeczenia, w tym przykładowo wyroki: z dnia 25 maja 2011 roku w sprawie sygn. akt II CSK 537/10, LEX nr 1164718, z dnia 10 listopada 2010 roku w sprawie sygn. akt II CSK 248/10, OSNC-ZD 2011, nr B, poz.44 także LEX nr 785681, z dnia 11 maja 2011 roku w sprawie sygn. akt I CSK 621/10, LEX nr 848128 oraz z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie sygn. akt I CSK 314/11, LEX nr 1164718. Wreszcie potwierdzenie tej linii orzecniczej znalazło wyraz w przywołanych już uprzednio uchwałach: z dnia 7 listopada 2012 roku, sygn. akt III CZP 67/12, OSNC 2013, z. 4, poz.45 oraz z dnia 20 grudnia 2012 roku, sygn. akt II CZP 93/12, OSNC 2013, z.7-8 poz. 84).

Wskazane wyżej orzeczenia zapadły w sprawach gdzie pozwanymi byli ubezpieczyciele i nie może ulegać wątpliwości, że Sąd Najwyższy przy ich podjęciu wychodził z założenia, że umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów obejmuje również zadośćuczynienie za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.

W kolejnych dwóch uchwałach, tj. z dnia 7 listopada 2012 roku w sprawie sygn. akt III CZP 67/12, OSNC 2013/4/45, LEX nr 1230027, podjętej na tle przepisu § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz.U. Nr 26, poz. 310 ze zm.), a także uchwał z dnia 20 grudnia 2012 roku w sprawie sygn. akt III CZP 93/12, Biul.SN 2012/12/11, LEX nr 126708, podjętej na tle cytowanego przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.), Sąd Najwyższy w sposób jednoznaczny i kategoryczny wypowiedział się, że żaden z tych przepisów nie wyłącza z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. Takie ograniczenie wymagałoby bowiem wyraźnej podstawy prawnej. Tymczasem odpowiedzialność ubezpieczyciela w ramach ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej jest wyznaczana przez zasadę i zakres odpowiedzialności ubezpieczonego. Wprawdzie reguła ta może być skorygowana przez przepisy o ubezpieczeniach, czemu ustawodawca dawał wyraz w wypadkach enumeratywnie wymienionych najpierw w §13 rozporządzenia z dnia 24 marca 2000 roku, a potem w art. 38 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku, to jednak wskazane tu wyłączenia dotyczą szkody majątkowej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2007 roku w sprawie sygn. akt III CZP 146/06, OSNC 2007/11/161). Tym samym nie ma podstaw do rozciągania działania tych przepisów na wypadki wyrządzenia szkody niemajątkowej. W uzasadnieniu pierwszej z omawianych uchwał Sąd Najwyższy podkreślił, że: „Świadczenie pieniężne, które wypłaca ubezpieczyciel, jest ustalane według reguł rządzących cywilnym prawem odszkodowawczym, a więc o rodzaju i wysokości świadczeń należnych od ubezpieczyciela decydują przepisy kodeksu cywilnego. Nie ma zatem wątpliwości, że pojęcie szkody rozumie się szeroko, jako obejmujące wszelkie uszczerbki - zarówno majątkowe, jak i niemajątkowe - i że krzywdę uważa się za niemajątkową postać szkody; konsekwentnie, w skład odszkodowania przypadającego z tytułu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej wchodzi zarówno odszkodowanie za szkody majątkowe na osobie i mieniu, jak i zadośćuczynienie za krzywdę. Jak wyjaśniono, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że przez śmierć danej osoby zostaje (może zostać) naruszone własne dobro osobiste jej najbliższych w postaci prawa do więzi rodzinnej oraz dopuszcza udzielenie ochrony na ogólnej podstawie art. 448k.c. Zadośćuczynienie jest w tym wypadku instrumentem umożliwiającym wyrównanie własnej szkody niemajątkowej osoby bliskiej zmarłego. Odpowiedzialność w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu obejmuje zatem obowiązek zapłaty zadośćuczynienia w razie powstania uszczerbku niemajątkowego, czyli krzywdy spowodowanej ruchem pojazdu mechanicznego. Podobnie jak w odniesieniu do innych uszczerbków, także w wypadku zadośćuczynienia nie ma podstaw do różnicowania zakresu odpowiedzialności ubezpieczonego i ubezpieczyciela. Oznacza to, że skutki naruszenia dobra osobistego

przez spowodowanie śmierci osoby bliskiej w wypadku komunikacyjnym są objęte odpowiedzialnością gwarancyjną ubezpieczyciela”.

Mając zatem na uwadze powyższe wywody, Sąd Apelacyjny, nie podzielając żadnego z zarzutów podniesionych przez pozwanego w apelacji oddalił ją jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

Wobec takiego wyniku sporu w instancji odwoławczej, w uwzględnieniu wniosku powoda obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu poniesionych kosztów zastępstwa advokackiego według stawki minimalnej stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 6 pkt 5 oraz § 12 ust 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz.490).